

אורות השבוע

י"ד טבת תשס"ז

ויחי

גליון תורני
היוצא לאור ע"י
כולל זכרון שניאור

אור הלכה

בענין התענית של ט' טבת

הרב ארי' פרידמאן

יום ולא כתבו הפוסקים מפני פחד הנוצרים. ועיין בנטעי גבריאל (חנוכה עמ' תטז) שכתב די שרמזו זאת בשם ניט"ל שהוא ראשי תיבות "נולד ישו בט' לטבת".

עוד טעם על דרך זה מצינו בהגהות ר' ברוך פרענקיל על שו"ע שכתב שבט' טבת נפטר "שמעון הקלפוס" שהושיע את ישראל מצרה גדולה בזמן הפריצים נקבע יום מיתתו לתענית. והגאון הנ"ל לא גילה לנו יותר על זהותו של שמעון הקלפוס וכנראה שנמנע מפני פחד הנוצרים. ואולי ניתן לברר מי הוא זה שמעון הקלפוס מדברי רש"י במס' ע"ז. דבגמרא ע"ז דף י' איתא דמלכות רומי "אין להם לא כתב ולא לשון". ורש"י שם פי' "לשון של רומיים מאומה אחרת באה להם, אחרים תקנו להם כל ספריהם." ובחסרונות הש"ס שם מביא דברי רש"י שנשמטו ע"י הצנזור, וז"ל, כתב ולשון אחרים תקנו להם כל ספרי טעותם, יוחנן פאלוס, פיטרו, והם יהודים היו... ועשו להם הבל לחשבם בפני עצמם ולסלקם מעל ישראל. ולא שכפרו כי לטובתן של ישראל נתכוונו אלא מפני שראו ישראל בצער ובדוחק מתרמיתי ישו עשו עצמם כאילו הם עמו... הכל כמפורש בספור תליית ישו, עכ"ל. וביאור הדברים הוא, שהם התחברו לתלמידי ישו, ודרשו להם ופיתו אותם שאין צריכין לקיים תורה ומצות, ושהדת החדש הוא לכל האומות, ואינו דת יהודית, ועשו כן לש"ש שהכל יכירו שזה באמת דת חדש, שלא יפלו יהודים ברשתם. ובאמת כן הי' שעזבו כת הנוצרים את כלל ישראל והלכו לקרב הגויים. הסיפור תליית ישו נמצא בכמה גירסאות בס' אוצר מדרשים, ושם כתוב ד"פיטר" הנזכר ברש"י הוא "שמעון כיפה" וצדיק

איתא במגילת תענית והובא בטור ושו"ע או"ח סי' תק"פ "ואלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם. . . בח' בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והחושך בא לעולם שלשת ימים. בט' בו לא כתבו רבותינו על מה. בי' בו סמך מלך בבל את ידו על ירושלים להחריבה, עכ"ל המגילת תענית. ועיין בט"ז שם שכתב, ותימה גדולה הא איתא בסליחות של י' בטבת דבט' בו מת עזרא הסופר וצ"ע רב עכ"ל. כוונת הט"ז להפיוט "אזכרה מצוק" שכתוב שם "זועמתי בתשעה בו בכלימה וחפר... טרף טרף בו הנותן אמרי שפר, הוא עזרא הסופר." בכלבו ובבה"ג מוסיפין שמת גם נחמיה בו ביום.

ביערות דבש ח"א דרוש ב' כתב ר' יונתן אייבשיץ דבר נפלא לבאר סיבת תקנת חז"ל שקבעו תענית בט' טבת. וביאר שם דלעולם כאשר עבר חצי היום ונטו צללי ערב כבר החל ענין יום הבא כמו שמצינו דעיקר שריפת ביהמ"ק היתה בי' אב, אלא שבסוף יום ט' התחיל השריפה. וכן בי' תשרי יום קדוש לסליחה וכפרה וכאשר נטו צללי ערב בט' תשרי כבר החלה ענין יוה"כ וקבעו חז"ל במנחה להתודות, ועיקר הסעודה בעיו"כ הוא אחר חצות. וכן בט' טבת לאחר חצות מתחילה הענין של י' טבת. ובספר מועדים לשמחה מביא סמך לדברי היערות דבש ממחזור ויטרי שכתב דבט' טבת סמך מלך בבל על ירושלים.

אמנם בספרים אחרים מצינו טעמים אחרים לתענית ט' טבת שלפי דבריהם מובן היטב למה כיסו חז"ל הדבר ולא גילו לנו הטעם. בפירוש תוס' חדשים על מגילת תענית כתב שיום הולדתו של "אותו האיש" שהיה בתקופת טבת חל באותה שנה בט' טבת. ולכן גזרו תענית באותו

דעתם של הטועים אחר דת הנוצרים. ועיין אוצר התפילות הקדמה לתפילת נשמת, ואוצר מדרשים שם בהקדמתו.

אודות החיוב להתענות ביום זה כבר הבאנו לעיל דברי המחבר שכתב "וראוי להתענות" ועיין מ"ב שם שכתב ע"י בב"י שיש מהראשונים שמפקפקין ע"ז ע"ש. ולמעשה תעניות אלו נקראים "תענית צדיקים" דהיינו שאין מתענין בהם אלא יחידים בלבד.

היה אלא שעשה עצמו כאילו הוא מחברת הנוצרים וכונתו לש"ש ולטובת ישראל. ועיין בספר חסידים שכתב דשמעון כיפה צדיק היה. ואפשר לומר דשמעון הקלפוס הנזכר בהגהות ר"ב פרענקיל הרי הוא שמעון כיפה הנ"ל, שקבעו חז"ל תענית ביום מיתתו, ובבדיקה אצל מומחים נתברר שקיפה וקלפוס בלשון יוני נגזר משורש אחד.

אך יש להעיר שצדקתו של הנ"ל אינו מוסכם לכל, דיש אומרים שספור זה נתחדשה להשקיט

הרב פרידמאן מחברי הכולל.

אור מקרא

"בסודם אל תבוא נפשי וגו"

אבל הר"ר יונתן אייבשיץ בספרו דברי יונתן תירץ קושיית המהרש"א. דעיקר החטא שהי' במעשה המרגלים הי' במה שאמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה", וכפירש"י ש"ראש" היינו עבודה זרה. ולשון הכתוב הוא "ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש וגו", ואמרו במדרש שכל מקום שנאמר איש אל אחיו הוא שמעון ולוי, וא"כ אלו שאמרו "נתנה ראש", הי' משמעון ולוי. וזה הי' בקשת יעקב אבינו שלא יזכר שמו בחטא זה, ולכן כתוב סתם "איש אל אחיו".

ואמרו חז"ל במסכת סנהדרין (קט:): בסודם אל תבא נפשו - אלו מרגלים. והקשה שם המהרש"א בחידושי אגדות, (והובא בספר טללי אורות) הרי שבט לוי לא שלחו מרגל, וצריך לומר שכוונת יעקב אבינו אשמעון, אלא דגם זה קשה, דמאי שנא שמעון משאר השבטים, הרי כולם שלחו מרגלים. וכתב המהרש"א דאפשר לומר כי קבלה היתה ביד חז"ל דהמרגל אשר הסית המרגלים האחרים, הי' המרגל משבט שמעון.